

БӨЛІМ: ЖАЛПЫ РУБРИКА

«Дала уалаятының газетіндегі» ауыз әдебиеті үлгілері

ЖАРИЯЛАНДЫ
05.02.2023СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/131172/>

Басылым алдыңғы көшедегі кемшіліктерді қайта тұжырымдамай, өз қателіктерінен сабақ алуға тырысты. Сондықтан, менің ойымша, «Түркістан уәлаяты газеті» басқа басылымдармен салыстырғанда артық болды және басқалардан қалыс қалмады.

Редакция алқасы көреген оқырман үшін барлық мүмкіндіктерді ескеруге тырысты. — Мен не екенін білмеймін.

Маған ұнайтын нәрселердің бірі-газетте әдеби жанрдағы көптеген материалдар жарияланады. Бұл тізімге шетелдік классиктердің шығармалары, ақындар мен жазушылардың шығармалары, сондай-ақ қазақ әдебиетінің түрлі аудармалары мен шығармалары енген. Атап айтқанда, Пушкин, Радлов, Крылов және Толстойдың шығармалары түпнұсқа және аударылған нұсқаларында жарық көрді. Сондай-ақ «Мың бір түн» және «Ләйлі-Мәжнүн» сияқты Шығыс шығармаларынан үзінділер бар.

Мен үшін, олардың арасында газеттің тұғырында қазақ ауызша әдебиетінің құнды қазыналары бар. Олардың бірінде оқырманды жалықтырмай Абай мен Ыбырайдың, екіншісінде батыр мен лирикалық — эпикалық өлеңдері жарық көрді. Енді ақындар мен жазушылардың өлеңдері, сондай-ақ қысқа көлемді әңгімелер оқырманға жолданды.

Интернет тиімді болса да, мақтауға ие болса да, газеттер мен журналдар сияқты бола алмайтынына сенімдімін.

Жалпы Қазақстандық журналистиканың қалыптасуына үлкен әсер еткен басылым «Дала уалаяты газеті». Қазақ тілінде аталған екінші басылым болып танылды. Ол 1888 жылдың 1 қаңтарынан бастап шығарыла бастады. Алғашқы қазақ мерзімді басылымының пайда болуы мәдениеттің дамуындағы түбегейлі бетбұрыс болды. Егер газет ашық болса және тек бұйрықтар, патша үкіметінің жарлықтары жарияланса, газеттен түсетін пайда аз болар еді. Ұлттық мерзімді басылымдардың пайда болуы — Дінмұхамед Сұлтанғазин мен Ешмұхамед Абылайханов сияқты сол кездегі қазақ халқының көрнекті ұлдарының

еңбегі. Сол кездегі қазақ зиялылары мұны халықтың санасын ояту, ішкі және сыртқы саясат туралы хабардарлықты арттыру үшін пайдаланды. Бұл маңызды, бірақ қауіпті жұмыс болды. Газетте баспа жұмыстары әртүрлі тәсілдермен жарияланды: түрі, құрылымы және жанры бойынша.

Біз «Дала уалаяты» газетіндегі тіл мәселесі КСРО-да жарияланған материалдарды зерттеудегі ең ауқымды тақырып екенін көрдік. Айта кету керек, 1888 жылы 42-ші нөмірде Б.Адыковтан редакциялық алқаға хат жарияланды. Онда: «қазіргі уақытта Қазанда және басқа қалаларда жарық көрген кітаптар түрік және Ноғай тілдерінде жазылған. Бұл қазақ үшін түсініксіз. Сондықтан, егер ол кітаптарды таза қазақ тілінде шығарса, қазаққа пайдалы болар еді», — делінген қатты пікірде. Осы тұрғыда біз бұл газетте Халықтың тілі мен пікірі, ауызша әдебиет мәселелері ең көп зерттелгенін көреміз.

Бұл «дала уалаяты газетінің» намысын көтерген құндылықтар. Және олар ауызша әдебиетте сөзбен айтып жеткізу мүмкін емес нәрсені өзгертті және жанды жансызға айналдырды.

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.